

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมทางการเมือง กับ ประสิทธิภาพงานของพนักงานธนาคารออมสิน" ครั้งนี้เพื่อทราบถึง ระดับความตระหนักทางการเมืองของพนักงานธนาคารออมสิน ว่าคนกลุ่มนี้ในฐานะที่เป็นพนักงานองค์การของรัฐ มีความนึกคิดทางการเมืองอย่างไร มีรูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของพนักงานธนาคารออมสินมากน้อยเพียงใด และที่สำคัญคุณลักษณะว่าด้วยความตระหนักทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวข้างต้น เกี่ยวข้องหรือก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการทำงานของพวกเขาหรือไม่อย่างไร จริง ๆ แล้วพนักงานธนาคารออมสินเป็นคนกลุ่มใหญ่พอสมควร แต่ค่อนข้างจะเป็นกลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจที่ถูกกีดกัน ซึ่งผิดกับกลุ่มรัฐวิสาหกิจอื่น ๆ หลายกลุ่ม เช่น พนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิต พนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย หรือ พนักงานการรถไฟแห่งประเทศไทย เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่พนักงานออมสินมีลักษณะของงานที่ต้องติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนระดับพื้นฐานซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้น พฤติกรรมของคนกลุ่มนี้ที่มีต่อลูกค้าประชาชนย่อมมีความสำคัญอยู่ จึงเป็นมูลเหตุที่อยากทราบถึงวิถีชีวิตทางการเมืองของคนกลุ่มนี้ว่า แตกต่างจากประชาชนคนไทยโดยทั่วไปอย่างไรหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อผลด้านการพัฒนาทางการเมืองของประเทศ

ในยุคปัจจุบันซึ่งเศรษฐกิจเป็นแบบ "ทั้งโลก (global)" ไม่มีประเทศใด (ไม่ว่าทุนนิยมหรือสังคมนิยม) สามารถยืนอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยว เพราะการปิดประเทศ และอาศัยแต่เศรษฐกิจภายในของตนเอง จะทำให้ตนเองล่าช้ากว่าคนอื่นไม่มีหวังที่จะแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้ในทางบริหารก็เช่นกัน ถ้าองค์กรขาดความสามารถในการปรับตัว (adaptability) องค์กรนั้นจะมี

¹จอห์น ไรซ์บิตต์, และแพทริเซีย อเบอร์ดีน, อภิปรายแนวโน้มโลก ค.ศ. 2000, แปลโดยสันติ ตั้งรพีภากร (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ รอลเบิ้ล เบรน, 2534), หน้า 104-105.

ระดับของ "ความเป็นสถาบัน" ต่ำ ในโลกของข้อมูลข่าวสารทำให้ประชาชนของประเทศต่าง ๆ มีความรอบรู้มากขึ้น นั้นย่อมหมายถึงจำนวนของชนชั้นกลางได้เพิ่มจำนวนขึ้น ชนชั้นกลางนี้นับว่ามีบทบาทต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในทางการเมือง เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในหมู่นักรัฐศาสตร์ว่า ประชาธิปไตยจะมั่นคงดำรงอยู่ได้ต้องมีพลังของชนชั้นกลางจำนวนมากพอสมควร เพื่อที่จะได้มีวิจาร์ณญาณ ในการพิจารณาเลือกตัวแทนที่ดีเข้าไปบริหารประเทศ และสามารถแสดงเจตจำนงของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านเศรษฐกิจคนกลุ่มนี้จะเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพจึงทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับดีพอสมควร ความสำเร็จของบุคคลเหล่านี้ได้มาจากความสามารถ คนกลุ่มนี้จึงเกลียดชังระบบอุปถัมภ์ (spoils system) เพราะระบบนี้ จะบั่นทอนความสำเร็จของพวกเขา นอกจากนี้คนพวกนี้ตระหนักดีว่า การเมืองเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลทั้งสังคม หรือส่วนใหญ่ของสังคม ถ้ายามใดการเมืองขาดเสถียรภาพ เศรษฐกิจก็จะตกต่ำ สังคมก็จะเกิดความระส่ำระสาย ดังนั้น ถ้าคนส่วนใหญ่ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ผลประโยชน์ก็จะไม่กระจายอย่างเป็นธรรม แต่จะไปตกอยู่กับคนเพียงไม่กี่คน หรือตกอยู่กับคนบางกลุ่มเท่านั้น

การศึกษาถึงพฤติกรรมทางการเมือง หรือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานธนาคารออมสินครั้งนี้ นอกจากจะพิจารณาถึงกิจกรรมทางการเมืองรูปแบบต่าง ๆ ของพนักงานธนาคารออมสินแล้ว ยังศึกษาถึงความตระหนักทางการเมืองของพนักงานธนาคารออมสินด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพรวม (systemic view) ในลักษณะของการมองภาพจากที่สูง (bird's - eye view) เป็นการมองในรูปแบบทั้งระบบ เมื่อได้ภาพรวมแล้ว ก็จะสามารถหารายละเอียดเฉพาะเจาะจงได้² จากสมมติฐานของการวิจัยข้อแรกที่ว่า พนักงานธนาคารออมสินในฐานะที่เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจมีความตระหนักทางการเมืองในระดับสูง และมีการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงนั้น เป็นที่น่าแปลกใจว่า ผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า พนักงานธนาคารออมสินโดยภาพรวมแม้จะมีความตระหนักทางการเมืองสูงแต่กลับมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ ทั้ง ๆ ที่ในทางทฤษฎีคนที่มีความตระหนักทางการเมือง มีความสำนึกในหน้าที่ของราษฎรสูง จะเป็นผลให้คนเข้าไปมีส่วนร่วม

²ลิจิต ชีรเวคิน, การเมืองการปกครองของไทย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า 4.

ทางการเมืองมากขึ้น และยังพบอีกว่า คนที่มีการศึกษาสูงมีความตระหนักทางการเมืองต่ำกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นส่วนตัวไว้ในบทที่ 4 แล้วว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าว น่าจะมีผลมาจาก "การเรียนรู้ทางการเมือง" ของแต่ละคน เมื่อพูดถึงการศึกษาแล้ว คนส่วนใหญ่มักสันนิษฐานว่า ถ้าคนรู้หนังสือมากขึ้น จบมหาวิทยาลัยมากขึ้น จะทำให้คนมีความคิดความอ่านฉลาดขึ้น มีความเป็นธรรมมีใจกว้าง มีทัศนคติที่ทันสมัย และมีความเข้าใจเรื่องการเมือง มีแนวโน้มไปทางประชาธิปไตย ซึ่งอันนี้ไม่ถูกต้องนัก เพราะการศึกษานั้นจะดูแต่ปริมาณอย่างเดียวไม่ได้ ต้องขึ้นอยู่กับระบบ และจุดมุ่งหมายด้วย ถ้าระบบการศึกษา สอนให้คนนิยมการปกครองแบบเจ้าขุนมูลนาย ก็ย่อมทำให้อุรักษนิยมคงอยู่ต่อไป ถ้าสอนให้เด็กรู้สึกว่าจะ "เป็นเจ้าของคน" บัญชาคน ก็จะนำไปสู่ความเย่อหยิ่งว่าตนเป็นผู้เหนือกว่า (intellectual arrogance) ย่อมยากที่จะช่วยให้ระบอบประชาธิปไตยเจริญเติบโตได้³ อีกอย่างหนึ่ง สาขาวิชาที่พนักงานธนาคารอมสินพวกมีการศึกษาสูงส่วนใหญ่สำเร็จมา อาจไม่ใช่ด้านรัฐศาสตร์ก็ได้ การฉีดป้อนอุดมการณ์ทางการเมืองโดยผ่านทางหลักสูตรการเรียนการสอนนั้น นับว่ามีความสำคัญ และมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของคนเป็นอย่างมาก

จากการศึกษาคั้งนี้ พบว่า การศึกษาก็ยังคงความสำคัญในการเป็นปัจจัย หรือตัวแปรที่มีผลต่อระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ดังที่ Almond และ Verba ได้ค้นพบ (ดูบทที่ 2) กล่าวคือ ระดับการศึกษาที่ต่างกันของพนักงานธนาคารอมสิน มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานต่างกัน พนักงานธนาคารอมสินที่มีการศึกษาสูง จะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงตามไปด้วย ซึ่งในหมู่ของพนักงานธนาคารอมสิน มักจะสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ของธนาคาร คือ สมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจธนาคารอมสิน ซึ่งในทางทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้กล่าวไว้ว่าในหมู่ผู้มีการศึกษาทุกระดับที่สมัครใจเข้าเป็นสมาชิก แม้ว่าองค์การหรือสมาคมนั้นจะไม่ใช่องค์การทางการเมือง มักจะมีความรับผิดชอบที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกขององค์การประเภทนี้ และที่น่าสนใจ ก็คือ รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่พนักงานธนาคารอมสินเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดได้แก่ การออกไปเลือกตั้งโดยเฉพาะในระดับชาติ ทั้งที่ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมในหมู่ของพนักงานธนาคารอมสิน อยู่ในระดับต่ำ

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 90.

อันนี้น่าจะเป็น แบบแผนการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบถูกระดม (mobilized political participation) มากกว่าแบบเป็นอิสระ (autonomous political participation) จากที่กล่าวมา ทำให้เกิดคำถามที่ว่า เหตุใดพนักงานธนาคารออมสินในฐานะที่เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจกลุ่มใหญ่ ซึ่งกระจายอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของประเทศไม่ว่าจะเป็นส่วนภูมิภาค หรือส่วนท้องถิ่น จึงไม่ค่อยมีบทบาททางการเมือง สาเหตุประการหนึ่งที่สำคัญ น่าจะมาจากการขาด "วัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย" นั้นเอง

จากสมมติฐานของการวิจัยในข้อที่สอง ที่ว่า พนักงานธนาคารออมสินที่มีความตระหนักทางการเมืองและมีระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง จะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่สูงด้วย แต่จากการศึกษาครั้งนี้ ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่ผันแปรตามกัน กล่าวคือ ในกลุ่มของพนักงานธนาคารออมสินที่มีความตระหนักทางการเมืองสูงกลับไม่พบสหสัมพันธ์ ระหว่างความตระหนักทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน แต่กลับพบว่า พนักงานธนาคารออมสินสาขาลงต้นซึ่งมีระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด กลับมีระดับความตระหนักทางการเมืองต่ำ แต่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง ซึ่งก็ไม่สามารถนำมาสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีผลเกื้อกูลหรือส่งผลดีต่อการทำงานเฉพาะเป็นเพียงภาพเฉพาะ แต่เมื่อมองภาพรวมในกลุ่มพนักงานธนาคารออมสินสาขาที่มีประสิทธิภาพในงานสูงแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่มีความตระหนักทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ และในทางกลับกันปรากฏว่า พนักงานธนาคารออมสินสาขาลดหลุมแก้วซึ่งมีระดับความตระหนักทางการเมืองสูงสุดกลับมีการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ แต่มีการให้บริการลูกค้าอยู่ในระดับดี แต่เมื่อพิจารณารวม ๆ แล้วก็ไม่พบสหสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักทางการเมืองกับประสิทธิภาพในงานเช่นกัน

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ จึงไม่อาจกล่าวได้ว่า ความตระหนักทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองส่งเสริมหรือเกื้อกูลต่องานด้านบริการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความรู้สึกนึกคิดทางการเมือง และพฤติกรรมการเมืองของพนักงานธนาคารออมสิน ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพในงานด้านการให้บริการแก่ลูกค้า ซึ่งไม่สนับสนุนกับสมมติฐานของการวิจัยในข้อที่สอง ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น เกี่ยวกับผลการวิจัยที่ปรากฏออกมา ถ้าจะมองตามแนวของพฤติกรรมศาสตร์แล้ว

สมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ที่น่าจะนำมาอธิบายในเรื่องนี้ ก็คือ สมมติฐานของ McGregor ซึ่งได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนโดยแบ่งแยกเป็น⁴

รูปแบบของทฤษฎี X (X Theory)

รูปแบบของทฤษฎี Y (Y Theory)

ธรรมชาติของมนุษย์ตามทฤษฎี X

1. มนุษย์ส่วนใหญ่มิได้มีนิสัยไม่ชอบการทำงาน และพยายามหลีกเลี่ยงงานเมื่อมีโอกาสร
2. เมื่อมนุษย์ไม่ชอบที่จะทำงาน ดังนั้น การที่จะให้มนุษย์ทำงานจึงต้องใช้วิธีการบังคับควบคุมสั่งการ และนำบทลงโทษมาใช้ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ
3. มนุษย์ส่วนใหญ่อุปถัมภ์ที่จะถูกบังคับควบคุม พยายามหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้นในการทำงานเพียงเล็กน้อย และต้องการมีความมั่นคงในการทำงาน

ธรรมชาติของมนุษย์ตามทฤษฎี Y

1. การออกกำลังและการใช้สมองในการทำงานเป็นเรื่องธรรมดาเหมือนกับการเล่นหรือพักผ่อน มนุษย์โดยส่วนใหญ่มิได้มีนิสัยชอบที่จะทำงาน ทั้งนี้และทั้งนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการทำงาน ซึ่งอาจนำมาซึ่งความพอใจและอาจเป็นเหตุให้ได้รับโทษก็ได้
2. การบังคับควบคุมและการลงโทษ ไม่ใช่วิธีการเพียงแบบเดียวที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ขึ้นได้ มนุษย์ต้องการที่จะทำงานด้วยตัวของตัวเองตามที่ได้รับการมอบหมายมา
3. การให้รางวัลตามความสำเร็จของงานจะช่วยสร้างความผูกพันต่อองค์การ และนำมาซึ่งความสำเร็จขององค์การในที่สุด
4. ภายใต้งื่อนไขที่เหมาะสม มนุษย์ต้องการที่จะมีความรับผิดชอบต่องานและยังสามารถแสวงหาความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นอีกด้วย
5. มนุษย์ต้องการแสดงความสามารถในการปฏิบัติงาน และต้องการเผยแพร่ความคิดสร้างสรรค์ ในอันที่จะแก้ไขปัญหาขององค์การให้กับผู้ร่วมงานทุก ๆ คนได้รับรู้

⁴Douglas McGregor, Human Side of Enterprise (New York: McGraw-Hill, 1960), pp. 5-6.

6. ภายใต้งบเงื่อนไขในการปฏิบัติงานจริง มนุษย์มีโอกาสดังกล่าวได้เพียงบางส่วนเท่านั้น

การศึกษาถึงลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์ตามทฤษฎี Y ทำให้เกิด "การบริหารงานแบบประชาธิปไตย" หรือ "แบบที่เน้นการเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารงาน" ส่วนทฤษฎี X จะเน้นการใช้ "การบริหารงานแบบเผด็จการ" จึงจะเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งในความเป็นจริงในแต่ละองค์การย่อมจะมีความหลากหลายของบุคคลากร แล้วแต่ว่าจะมีลักษณะใดมากกว่ากันเท่านั้น ฉะนั้นในเรื่องความตระหนักทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง บางครั้งก็อาจจะไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมองค์การหรือประสิทธิภาพในการทำงาน ก็ได้ ดังทฤษฎีของ McGregor ที่กล่าวมา

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

จากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ทำให้ทราบถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดบูรณาการ หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชน เปรียบเสมือนกับสายน้ำจากธารเล็ก ๆ หลายสาย ไหลมารวมกันเกิดเป็นแม่น้ำมีพลังมหาศาล เมื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง การเมืองย่อมสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน ประชาชนก็จะได้รับประโยชน์จากการเมืองโดยผ่านผู้แทนราษฎร นักการเมืองก็ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน เมื่อระบบการเมืองมีการได้ผลประโยชน์ร่วมกัน ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้หรือเสียอยู่ข้างเดียว (zero-sum-game) แต่ละฝ่ายก็จะประคับประคองให้ระบบนั้นดำรงคงอยู่ ระบบก็เกิดความมั่นคง (stable system) การเมืองก็มีเสถียรภาพ การพัฒนาประเทศก็เกิดขึ้น

ในฐานะที่ธนาคารออมสินเป็นรัฐวิสาหกิจมีความใกล้ชิดกับรัฐบาล จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่ธนาคารออมสินจะให้ความสำคัญต่อการเมือง การสนใจติดตามวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองย่อมเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจรูปแบบต่าง ๆ เพราะการเมืองเป็นเรื่องที่ครอบคลุมถึงเศรษฐกิจและสังคม การดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ต้องอยู่ภายในกรอบของกฎหมาย ซึ่งกฎหมายก็บัญญัติขึ้นจากการเมือง นโยบายการเมืองด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปรับอัตราดอกเบี้ย การลดค่าเงินบาท หรือการพาณิชย์ต่าง ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อ สถาบันการเงิน หรือธนาคารอย่างแน่นอน ดังนั้น ธนาคารออมสินสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์การ หรือแนวโน้มต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ย่อมก่อให้เกิด

ประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินงานธุรกิจของธนาคาร ทว่าห้องค์การสามารถเคลื่อนไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ ตัวอย่างเช่น ถ้าธนาคารคาดหมายได้ว่า บทบาทของรัฐบาลในการทุ่มเทสนใจต่อการศึกษาของประเทศจะมีมากขึ้นหลายเท่าตัว เพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น ธนาคารก็สามารถที่จะกำหนดกลยุทธ์ (strategy) เพื่อค้นหาวิธีที่ดีที่สุดที่จะให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ประสงค์นี้ โดยการพัฒนากลยุทธ์ (strategy development) ด้านสินเชื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในเรื่องดังกล่าว ซึ่งอาจจะดำเนินการให้มีธุรกิจสินเชื่อเพื่อการศึกษา หรือ นโยบายการกระจายรายได้สู่ชนบทของรัฐบาล ธนาคารออมสินก็จัดดำเนินการนี้ เป็นต้น วิธีการดังกล่าวนอกจากจะสร้างความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรแล้ว ยังเป็นการมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศไทยอีกด้วย

ในกรณีของพนักงานธนาคารออมสินที่เข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองน้อยนั้น นอกจากน่าจะมาจากสาเหตุในเรื่องของ "การเรียนรู้ทางการเมือง (political socialization)" หรือ "การกล่อมเกลางานทางการเมือง" จากมรดกตกทอดทางการเมือง (political heritage) ของประเทศในอดีต ซึ่ง คนไทยเคยชินต่อการถูกปกครองติดต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 แล้วนั้น ปัจจัยด้านสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพนักงาน ก็น่าจะมีผลต่อลักษณะ การเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองของพนักงานธนาคารออมสินด้วย กล่าวคือ ความเป็นอยู่ของพนักงานธนาคารออมสินส่วนใหญ่นับได้ว่ามีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างดีพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นด้านอัตราค่าจ้าง สวัสดิการของพนักงาน ฐานะตำแหน่งหน้าที่การงาน ตลอดจนความมั่นคงในอาชีพ

จากสองสาเหตุที่กล่าวมา จึงน่าจะมีผลทำให้พนักงานธนาคารออมสินไม่ค่อยสนใจโลกภายนอกเท่าที่ควร หรือเพิกเฉยต่อกิจกรรมทางการเมือง เพราะรู้สึกว่าเป็นอยู่อย่างในปัจจุบัน (status quo) ก็ดีเป็นที่พอใจอยู่แล้ว การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองก็ไม่ค่อยกระทบต่อสิ่งที่พวกเขาได้รับ ซึ่งต่างจากรัฐวิสาหกิจอื่น ๆ หลายแห่ง เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารกรุงไทย จำกัด ซึ่งเป็นสถาบันการเงินของรัฐเช่นกัน หรือการรถไฟแห่งประเทศไทย การไฟฟ้าฝ่ายผลิต และการสื่อสารแห่งประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของสหภาพแรงงาน (ในอดีตเรียกสหภาพแรงงาน) หรือกลุ่มผลประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจเหล่านี้ ขณะที่ไม่เคยได้ยื่นการเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมืองของสหภาพแรงงานธนาคารออมสินเลย ซึ่งการที่สภาพการณ์ทางการเมืองของไทยโดยทั่วไปไม่วิวัฒนาการไปสู่รูปแบบของประชาธิปไตยเท่าที่ควร สาเหตุหนึ่งก็คือการขาดกลุ่มผลประโยชน์

(interest group) หรือกลุ่มผลักดัน (pressure group) ที่ทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ ควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางของบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ด้วยกันเอง และเป็นพลังทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้เกิดดุลยภาพอำนาจระหว่างรัฐและประชาชน⁵

ในยุคคลื่นลูกที่สาม สังคมกำลังพลิก และสร้างตัวเองพร้อมกันไปด้วย ผู้คนกำลังสร้างอารยธรรมจากเบื้องล่างไปเบื้องสูง **คลื่นลูกที่หนึ่ง**-การปฏิวัติเกษตรกรรม ซึ่งใช้เวลานับพันปีก่อนจะแสดงตัวเองอย่างเด่นชัด **คลื่นลูกที่สอง**-สังคมอุตสาหกรรม ใช้เวลาเพียง 300 ปี ปัจจุบันประวัติศาสตร์หมุนตัวเองไปอย่างรวดเร็ว จึงเป็นไปได้ว่า **คลื่นลูกที่สาม** จะเข้าแทนที่คลื่นลูกเก่าภายในเวลาไม่ถึง 2-3 ทศวรรษ ซึ่งจะเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยีระดับสูง และต่อต้านอุตสาหกรรม ในขณะที่ชีวิตใหม่จะประกอบด้วยแหล่งพลังงานอย่างใหม่ กระบวนการผลิตอย่างใหม่ ลักษณะครอบครัวแบบใหม่ สถาบันใหม่ ๆ จะเกิดขึ้น อารยธรรมใหม่จะนิยามค่านิยมแห่งพฤติกรรมอย่างใหม่ ห่างออกไปจากลักษณะเดิมของสังคมที่รวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง และที่สำคัญอารยธรรมดังกล่าวจะถล่มระบบ "อำมาตยาธิปไตย" มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ประชาชนจะได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อย่างไม่เคยมีโอกาสนั้นมาก่อน⁶

ธนาคารออมสินจะต้องเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และนี่ไม่พื้นที่ที่จะต้องรับรู้โลกแห่งความเป็นจริงมากขึ้น เพราะฉะนั้นการพัฒนาธนาคารออมสิน ส่วนหนึ่งควรจะเป็นด้านการจัดองค์การ และพัฒนากลยุทธ์ด้านธุรกิจประเภทต่าง ๆ ส่วนที่สองก็คือ การพัฒนาด้านการสื่อสาร ทั้งภายในและภายนอกองค์การ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการบริหาร และรับรู้สถานะแวดล้อมรอบตัว ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารย่อมเป็นประโยชน์ต่อ "การตัดสินใจ (decision making)" ซึ่งเป็นหัวใจของการบริหาร และประการสุดท้าย ก็คือการเสริมสร้างความตระหนักทางการเมืองที่ถูกต้อง ในการที่จะสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้แก่พนักงาน และสร้างพลังต่อรองทางการเมืองให้กับกลุ่มผลประโยชน์ขององค์การ เพื่อที่จะได้เข้าไป

⁵สุชุม นวลสกุล และทวีศิษฐ์, การเมืองและการปกครองไทย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2535), หน้า 237-246.

⁶อัลวิน ทอฟฟเลอร์, คลื่นลูกที่สาม, แปลโดย รจิตลักษณ์ แสงอุไร และคณะ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โกล เบิ้ล เบรน, 2533), หน้า 20.

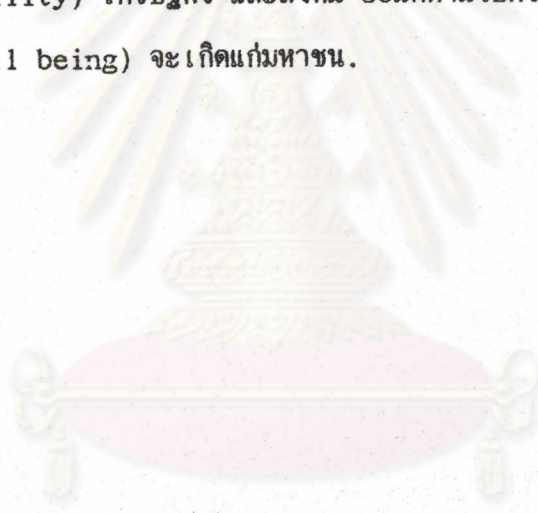
มีส่วนร่วมทางเมืองอย่างมีเหตุมีผล และมีประสิทธิภาพ การพัฒนาต่าง ๆ ที่กล่าวมาจะต้องกระทำอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง อันจะได้ประโยชน์ทั้งสองทาง คือ เป็นการพัฒนาทั้งในด้านประสิทธิภาพของงาน และประสิทธิภาพความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของไทยด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ถ้าจะมีการวิจัยในประเด็นทางการเมืองเกี่ยวกับพนักงานธนาคารออมสินควรจะวิจัยลงไป ในรายละเอียดในเรื่องของ การศึกษา ว่าคนที่มีการศึกษาอยู่ในระดับสูงเหตุใดจึงมีความตระหนักรู้ ทางการเมืองต่ำ โดยอาจจะควบคุมตัวแปรอื่น เช่น รายได้ให้คงที่ไว้ เป็นต้น และในเรื่องมาตรการวัด ประสิทธิภาพงานด้านบริการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยควรทำการศึกษาลงลึกในประเด็น การให้บริการที่ดี เพื่อให้เครื่องมือมีความตรงต่อประเด็นที่จะวัดอย่างแท้จริง และมีความเที่ยงที่ยอมรับเป็นสากลได้ เครื่องมือในการวิจัยนับว่า มีความสำคัญต่อความถูกต้องของผลการวิจัยเป็นอย่างมาก เพราะถ้าเครื่องมือที่ใช้มีคุณภาพไม่ดีเหมือนนาฬิกา จะทำให้ผลการศึกษาคคลเคลื่อน หรือผิดจากความเป็นจริง

การศึกษาครั้งนี้แม้จะไม่พบความเกี่ยวพันกันระหว่างความตระหนักรู้ทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง กับประสิทธิภาพในการทำงาน ก็ตามแต่การเมืองก็ยังเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากต่อความเป็นอยู่ของคนในประเทศไม่ว่าจะเป็นพนักงานออมสิน หรือพนักงานองค์การใดก็ตาม ตลอดจนประชาชนทุกคน เพราะระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนดังนั้น ถ้าประชาชนต้องการให้การเมืองตอบสนองตามความต้องการ และเป็นไปในลักษณะเพื่อประโยชน์สุขของมวลราษฎรแล้ว ประชาชนก็ต้องให้ความสนใจ หรือมีความตระหนักรู้ทางการเมือง และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีเหตุและผล ย่อมจะทำให้การทำงานของผู้แทนราษฎรที่ประชาชนเลือก หรือมอบอำนาจในการดูแลรักษาผลประโยชน์ ให้กับส่วนรวม และประเทศชาติ ทำงานตามเจตจำนงของประชาชน เพราะในเมืองนักการเมืองรู้ว่า ประชาชนให้ความสนใจควบคุมตรวจสอบการทำงานของตนอยู่ ก็ย่อมที่จะพยายามทำงานให้ดี มิเช่นนั้นแล้ว การเลือกตั้งในครั้งต่อไปประชาชนจะไม่เลือกตนเข้ามาเป็นตัวแทนอีก ซึ่งเป็นสิ่งที่นักการเมืองกลัวที่สุด และในความเป็นจริงถึงแม้ ถ้าประเทศจะมีนักการเมืองหรือผู้นำที่เก่งกล้าสามารถสักเพียงใด แต่ถ้าขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือขาดความร่วมมือ จากประชาชนแล้วการพัฒนาประเทศก็ย่อมเป็นไปได้

ในเมืองการเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อทุกคนในสังคม หรือ คนส่วนใหญ่ของประเทศ ความสำคัญของการเมือง มีจำกัดอยู่เพียงแค่ระดับชาติหรือประเทศเท่านั้น แต่มีความสำคัญในระดับโลกทีเดียว เพราะประเทศต่าง ๆ ในโลก ต่างก็ต้องมีการเมืองการปกครองของแต่ละประเทศ ถ้าการเมืองระหว่างประเทศต่าง ๆ มีความขัดแย้งกันย่อมก่อให้เกิดผลเสียในด้านต่าง ๆ ตามมามากมายโดยเฉพาะในเรื่องของสันติภาพ ดังนั้น ธนาคารอมสินในฐานะที่เป็นองค์การของรัฐ รวมทั้งองค์การอื่น ๆ ควรส่งเสริมให้พนักงานเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง เพื่อช่วยกันพัฒนาประเทศชาติให้หลุดพ้นจากสภาพ "ด้อยพัฒนา (under development)" หรือ "กำลังพัฒนา (developing)" ไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เมื่อการเมืองมีเสถียรภาพ (political stability) เศรษฐกิจ และสังคม ย่อมดีตามไปด้วย นั้นหมายถึงความผาสุก หรือ ความเป็นอยู่ที่ดี (well being) จะเกิดแก่มหาชน.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย